

Puhdas kuin pulmunen?

Suomea pidetään yhtenä maailman vähimmin korruptoituneista maista. Vuonna 2005 Suomi oli *Transparency Internationalin* listauksessa maailman toiseksi vähiten korruptoitunut maa yhdessä Uuden-Seelannin kanssa (ykkösenä oli Islanti). Listaust perustuu pääosin kussakin maassa suoritettuihin haastatteluihin ja mittaa siten yleisön ja asiantuntijoiden käsitystä siitä, miten korruptoituneeksi tai puhtaaksi maan julkinen hallinto ja viranomaiset koetaan. Tämän kuten vastaavien muiden listojen huipulle asettuvat yleensä pohjoismaat, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti. Onko tällainen listaust totuudenmukainen vai kätkeytyykö haastattelujen taakse toinen totuus? Olemmeko puhtaita sekä pienissä että suurissa asioissa?

Yleensä katsotaan, että Suomi on korruptiosta vapaa päivittäisessä toiminnassa. Meillä ei ole tapana maksaa viranomaisille asioiden jouduttamisesta, esimerkiksi työluvan uusimisesta tai siitä, että poliisi ummistaa silmänsä ylinopeussakoista tai rakennustarkastajalle lupakäsittelyn jouduttamisesta. Näissä ns. pikkuasioissa Suomi on varmasti puhdas toisin kuin useat siirtymätaloudet ja kehitysmaat, joissa virkamiesten palkat ovat jopa tietoisesti niin pienet, että pieni ”lisäpalkkio” asioiden jouduttamisesta on yleisesti hyväksytty ja jopa odotettu toimintatapa.

Suomessa keskustelu korruptiosta liittyy usein sopivan ja sopimattoman vieraanvaraisuuden yhteyteen. Mikä on sallittua ja hyväksyttyä vieraanvaraisuutta valtion tai kunnan viranomaisten kanssa toimittaessa? Kokemuksen perusteella voi oikeuslaitoksessa porokeiton nauttiminen olla liian rasvainen ateria. Yleisesti poliitikot voivat ottaa vastaan enemmän vieraanvaraisuutta kuin virkamiehet. Hyvä yleissääntö tuntuu edelleen olevan vanha kansanviisaus: kylmä voileipä ja lämmin olut on hyväksyttyä vieraanvaraisuutta, mutta lämmin voileipä ja kylmä olut on jo korruptiota. Näin etenkin jos ne nautitaan työmaaruokalan ja lounasajan ulkopuolella.

Suomalaiseen perinteeseen on aina kuulunut vieraanvaraisuus, minkä maanmittarit hyvin tietävät. Olihan (ja on vieläkin) maanmittarin tärkein ominaisuus runsasta kahvinjuontia kestävä peltivatsa. Maanmittarille elintärkeä kysymys onkin, onko kahvikupillinen pullan kera korruptiota vai vasta santsaus?

Vieraanvaraisuudessa pidettäneen puolison kanssa tehtyjä maksettuja ulkomaan ”opinto- ja kokousmatkoja” yleisesti riman ylittämisenä. Sen sijaan rajanveto kotimaisten kesätapahtumien kohdalla on vielä testausvaiheessa. Mielenkiintoiseksi asian tekee se, että tuskin yksikään merkittävä kulttuuri- tai urheilutapahtuma pysyy elossa ilman yritysten tukirahotusta ja vieraita. Näistä tapahtumistahan suuri osa kansaa nauttii vain edustajiensa välityksellä.

Mutta ovatko jauhot yhtä puhtaita isompien asioiden kanssa? Useat suomalaiset yhtiöt ovat kansainvälisten kilpailijoidensa tavoin maksaneet välirahaa tai konsulttipalkkiota saamistaan kansainvälisistä sopimuksista. Julkisuudessa ”epäsuomalaista” käyttäytymistä perustellaan ”yleisellä kansainvälisellä käytännöllä”. Entäpä meillä kotomaassa?

Ns. isoissa asioissa lahjoma tai korruptio on kai maanmittareita lähinnä kaavoituksen ja maankäyttösopimusten yhteydessä. Varsinkin aluerakentamisen vuosikymmeninä – vanhaan ”hyvään (?) aikaan” – ylenpalttinen vieraanvaraisuus oli maantapa. Harva kaavoitussopimus syntyi ilman pitkiä neuvottelulounaita ja pieniä lahjoja. Saattoipa kaavoituksen tuottamasta arvonnoususta osa ohjautua suoraan tai välikäsien kautta vaikkapa puolueiden vaaliavustuksiin – ja täysin laillisesti. Kaavoituksella syntyvä arvonnousu on yhä niin huomattava, että ainakin lahjoman yrittäminen voi muodostua houkuttelevaksi, nyt tosin esimerkiksi julkisen sanan valvonta on paljon tehokkaampaa.

Suomen vaalijärjestelmä, joka käydään entistä enemmän henkilöiden kuin asioiden ympärillä, edellyttää ehdokkaaksi ryhtyviltä varsin huomattavia taloudellisia panostuksia. Rahaa kerätään eri tavoin

ja keräämisessä ehdokkaiden tuki- ja taustaryhmillä on keskeinen asema. Rahoituksesta on pyritty tekemään avoimempaa edellyttämällä, että vaalirahoituksesta on jätettävä julkinen selvitys. Voisiko ehdokkaiden sitoutumista taustaryhmiin ja rahoittajiin rajoittaa, jos meillä entistä enemmän siirryttäisiin ns. pitkien listojen malliin ja ideologiseen keskusteluun?

Keskustelu kuntauudistuksesta käy meillä edelleen kuumana. Olen kolumneissani aiemminkin arvioinut Tanskan kuntauudistusta verrattuna Suomeen. Tanskassa uudistus on astunut taas yhden askeleen eteenpäin, kun äskeisissä kunnallisvaaleissa valittiin uusiin suurimpiin 98 kuntaan ja uusittuun aluehallintoon uudet päättäjät. Suurin kamppailu käytiin pormestarin paikoista, ei niinkään rivivaltuutetun paikoista. Lyhyessä vaalikamppailussa mainonta ja keskustelu kohdistuivat lähes ainoastaan kärkiehdokkasiin. Kuntauudistuksen läpiajaneen hallituksen kannalta vaalien tulos oli yllätys, sillä vuoden 2007 alussa toimintansa aloittavista uusista kunnista suurimman osan pormestarin paikoista saivat sosiaalidemokraatit. Aiemmin maaseutupuolueena pieniä kuntia hallinnut *venstre* jäi kisassa selvästi kakkoseksi, vaikka oli etukäteen arvioinut säilyttävänsä enemmistön kunnista hallinnassaan. Paikallispolitiikka eroaa sittenkin valtakunnan politiikasta. Mikähän vaikutus vaalimatemiikalla tulee olemaan Suomen kuntauudistuksessa ja kuntarajoja suunniteltaessa?

MARKKU VILLIKKA
markku.villikka@fig.net